

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä an- netun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä maaliskuuta 2012 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 12/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Kirsi Taipale, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, oikeusministeriö
- aluejohtaja Jari Varjo, Metsäntutkimuslaitos
- metsätietopäällikkö Jorma Jyrkilä, Suomen metsäkeskus

- metsänhoidon asiantuntija Johnny Sved, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- maanmittausneuvos Markku Markkula, Maanmittauslaitos
- lakimies Tommi Siivonen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Kai Merivuori, Suomen Sahat ry
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Metsähallitus
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Koneyrittäjien liitto ry
- Metsäteollisuus ry
- Kainuun metsänhoitoyhdistys ry
- METO Metsäalan asiantuntijat ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tietojärjestelmän julkisia tietoja voitaisiin teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttaa metsätalouteen liittyvää kaupallista tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten,

jos maanomistaja on siihen antanut suostumuksen. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös teknisen käyttöyhteyden avulla tehtäviä tietojenluovutuksia koskevasta menettelystä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2012.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Perustelut**Metsätietojärjestelmä ja julkisuusperiaate*

Valiokunta toteaa, että metsätietojärjestelmään liittyvä rekisterinpito on Suomen metsäkeskuksen julkinen hallintotehtävä. Kyseessä on perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkisen hallintotehtävän antaminen yksityiselle. Kyseisessä perustuslain säännöksessä edellytetään, että hyvän hallinnon takeet, joihin sisältyy muun muassa julkisuus, koskevat kaikkien julkisten hallintotehtävien hoitamista. Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettu laki (419/2011), jäljempänä metsätietolaki, oli siihen liittyvien perustuslakikysymysten vuoksi perustuslakivaliokunnan arvioitavana (PeVL 54/2010 vp), eikä perustuslakivaliokunnalla ollut huomauttamista hallituksen esityksessä esitettyihin tietojen julkisuutta koskeviin näkökohtiin.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 9 §:n 1 momentissa todetaan, että jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Julkisuusperiaatteeseen perustuva tiedonsaantioikeus on ehdoton. Viranomaisella ei ole harkintavaltaa sen suhteen, antaako se tiedon julkisen asiakirjan sisällöstä. Lain 16 §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä puolestaan säädetään, että viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Kun viranomaisen henkilörekisteristä pyydetään tietoja kopiona, tulosteena tai sähköisessä muodossa, sovelletaan julkisuuslain 16 §:n 3 momentin säännöstä, jolloin viranomaisen tulee ensin selvittää, onko tietoja pyytävällä taholla jokin henkilötietolaissa tai muussa laissa säädetty peruste käsitellä tietoja. Tällöin viranomaisen on muun muassa selvitettävä, kuka tietoja pyytää ja mihin käyttötarkoitukseen. Tätä on kysyttävä myös

silloin, kun tietopyyntö koskee vain yhtä henkilöä koskevia tietoja. Jos tietoja pyydetään annettavaksi suullisesti (puhelimitse tai asiointikäynnillä viranomaisen luona), sovelletaan julkisuuslain 16 §:n 1 momentin säännöstä, jossa ei edellytetä sen selvittämistä, kuka tietoja kysyy ja mihin käyttötarkoitukseen.

Valiokunta toteaa, että eduskunnassa ei ole nyt vireillä hallituksen esitystä julkisuuslain säännösten muuttamiseksi.

Metsätietojärjestelmän tietojen luovuttamisen käyttöyhteyden avulla

Valiokunta toteaa, että nyt muutettavana olevassa metsätietolaissa on jo säännöksiä tietojen luovuttamisesta sivullisille. Lakiin on sisällytetty säännökset tietojen luovuttamisesta suoramarkkinointia ja muita osoitteellisia lähetyksiä varten, tutkimusta varten ja kaukokartoitusaineistojen puustotulkintaa varten. Laissa on myös säännös (8 §) tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla viranomaisille tai viranomais-tehtävää hoitaville tahoille laissa säädettyä tehtävää tai velvoitetta varten.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsätietolain säätämisen yhtenä tavoitteena oli edistää metsäkeskuksen siirtymistä metsänomistajapalveluissa sähköiseen asiointiin ja metsävaratietoihin liittyvien sähköisten palvelujen tuottamista metsänomistajalle ja hänen valtuuttamilleen toimijoille. Sähköisen asioinnin edistämiseen liittyen metsäkeskuksen tarkoituksena on ottaa vuosien 2012—2014 aikana vaiheittain käyttöön Metsään.fi-niminen sähköinen asiointipalvelu.

Esityksen perusteluissa käy ilmi, että Metsään.fi-palvelussa sekä maanomistajat että metsäpalveluja tarjoavat yritykset rekisteröityisivät palvelun käyttäjiksi. Maanomistajalla olisi rekisteröitymisen perusteella oikeus tarkastella sähköisessä palvelussa omia metsätiloja koskevia tietojaan ja antaa suostumuksia yrityksille metsätietojen katseluun. Vastaavasti yrityksellä, joka on rekisteröity palvelun käyttäjäksi, olisi oikeus selailta tai siirtää omaan tietojärjestel-

määnsä maanomistajan suostumuksen perusteella suostumuksessa yksilöityjen tilojen tietoja. Tarkoituksena on, että tietojen luovuttamiseen liittyen päätös tehtäisiin pääsääntöisesti ainoastaan yrityksen rekisteröityessä Metsään.fi-palvelun käyttäjäksi.

Esityksen perusteluissa on todettu, että perustuslakivaliokunta on katsonut, että lailla säätämisen vaatimus ulottuu mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002). Tästä syystä metsätietojärjestelmän henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla on tarpeen säätää lailla.

Metsätietolain mukaan jokaisesta tietojen luovutuksesta tulee tehdä hallintopäätös. Hallintopäätöstä tehdessään rekisterinpitäjän tulee metsätietolain 13 §:n 3 momentin perusteella arvioida, täyttyvätkö julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetyt tietojen luovuttamisen edellytykset. Esityksen perusteluista käy ilmi, että sähköisen palvelun käytettävyyden ja kävijämäärien takia ei kuitenkaan ole mahdollista, että jokaisen suostumuksen osalta tehtäisiin hallintopäätös. Tästä syystä tekninen käyttöyhteys on voitava avata yksinkertaisemmin eli automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ilman rekisterinpitäjän päätöstä tai muita toimenpiteitä, jos maanomistaja on antanut suostumuksensa sähköisesti.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen jo edellä todettuun, että metsätietolain mukaan tietojärjestelmän julkisia tietoja voidaan jo nyt luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla viranomaisille tai viranomaistehtäviä hoitaville tahoille laissa säädettyä tehtävää tai velvoitetta varten. Metsätietolaissa on siten rajattu tietojen luovuttaminen ainoastaan edellä mainittuihin tilanteisiin. Esityksessä ehdotetaan teknisen käyttöyhteyden avaamisen mahdollistamista myös silloin, kun asianomainen on antanut suostumuksen henkilötietojensa käsittelyyn. Pykälän tarkistaminen on myös tarpeen, koska suostumus ei kohdistu tietojen luovuttamisen tapaan eli tekniseen käyttöyhteyteen, vaan oikeuteen ottaa vastaan tietoa ja käsitellä sitä tietyllä tavalla. Tämän vuoksi metsätietolain 8 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan maanomistajan suostu-

muksella teknisen käyttöyhteyden avaaminen tulee mahdolliseksi metsätalouteen liittyvää kaupallista tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että suostumuksen tulee täyttää henkilötietolain 3 §:n 7 kohdassa asetetut vaatimukset. Mainitun säännöksen mukaan suostumuksella tarkoitetaan "kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisu, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn". Suostumuksessa tulee yksilöidä muun muassa luovutettavat tiedot ja niiden käyttötarkoitukset.

Valiokunta toteaa, että ehdotetun 8 §:n 2 momentin mukaan teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja voitaisiin luovuttaa metsätalouteen liittyvää kaupallista tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten. Esityksen perustelujen mukaan kaupallisen toiminnan osalta kyseeseen tulevia käyttötarkoituksia ovat lähinnä metsäpalvelujen suoramarkkinointi sekä metsien hoitoon ja käyttöön liittyvä neuvonta, toimeksiantojen hoitaminen ja muu sopimusten täytäntöönpano. Ehdotettu säännös mahdollistaisi teknisen käyttöyhteyden avaamisen maanomistajan suostumuksella myös muuhun metsätalouteen liittyvään hyväksyttävään tarkoitukseen kuin kaupalliseen toimintaan. Kyseeseen voisi tulla muu kuin kaupalliseen toimintaan liittyvä metsien hoitoon ja käyttöön liittyvä neuvonta. Maanomistaja voisi antaa suostumuksen metsävaratietojensa selailuun esimerkiksi lähipiiriinsä kuuluvalla metsäasiantuntijalle. Esityksen perusteluista käy ilmi, että käyttötarkoituksen tarkempi yksilöinti kävisi ilmi suostumuksesta.

Esityksessä lakiin lisättäväksi ehdotetun uuden 13 a §:n 2—4 momentissa olisi säännökset teknisen käyttöyhteyden avaamista koskevasta menettelystä. Metsään.fi-palvelu otetaan metsäkeskuksessa käyttöön vaiheittain vuosina 2012—2014. Kyseisessä palvelussa maanomistajat pystyvät sähköisesti käsittelemään omia metsävaratietojaan ja muutoinkin asioimaan sähköisesti metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön kanssa. Tämä tietojen käsittely tapahtuu metsätietojärjestelmässä. Kyseisessä palvelussa maanomistaja voisi antaa myös sähköises-

ti suostumuksen metsävaratietojensa käsitte-
lyyn sivullisille. Tällöin maanomistajan valitse-
ma taho (metsäpalveluja tarjoava yritys tai
maanomistajan metsiä koskevia asioita hoitava
henkilö) voisi suostumuksen perusteella käsitel-
lä sähköisesti maanomistajan metsävaratietoja.
Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että eh-
dotetuissa säännöksissä on otettu huomioon
myös ne tilanteet, joissa maanomistaja ei itse
asioi sähköisesti metsäkeskuksen kanssa. Siten
suostumuksen voisi antaa myös kirjallisesti.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmene-
vistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella
valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoi-
tuksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehd-
tuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalous-
valiokunta ehdottaa,

*että lakiehdotus hyväksytään muutta-
mattomana.*

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Jari Myllykoski /vas
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Mats Nylund /r
jäs.	Heikki Autto /kok	Kari Rajamäki /sd
	Markku Eestilä /kok	Janne Sankelo /kok
	Satu Haapanen /vihr	Arto Satonen /kok
	Lasse Hautala /kesk	Katja Taimela /sd
	Timo V. Korhonen /kesk	Reijo Tossavainen /ps
	Pirkko Mattila /ps	Tytti Tuppurainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.